ताप्यम् Sulphuret of iron.

तम् 4 P. (ताम्यति, तान्त) 1 To choke, be suffocated.–2 To be exhausted or fatigued; ललितशिरीषपुष्पहननैरपि ताम्यति यत् Māl. 5. 31. –3 To be distressed (in body or mind), be uneasy or pained, pine, waste away; प्रविशति मुहुः कुञ्जं गुञ्जन्मुहुर्बहु ताम्यति Gīt. 5; गाढोत्कण्ठा ललितलुलितैरङ्गकैस्ताम्यतीति Māl. 1. 15; 9. 33; तृष्णे मुधा ताम्यसि Mu. 3. 1; नार्यो मुग्धशठा हरन्ति रमणं तिष्ठन्ति नो वारितास्तत्किं ताम्यसि... Amaru. 8. –4 To stop, become immovable; Rāj. T. 5. 345. –5 To wish, desire. –*Caus.* (तमयति) To suffocate, choke.

तमम् Darkness. –2 The tip of the foot. **–मः** 1 An epithet of Rāhu. –2 The Tamāla tree.–3 Darkness.

तमकः A kind of asthma. **–का** The plant Phyllanthus Emblica (Mar. भुईआंवळी).

तमत *a.* [तम्-अतच् Uṇ. 3. 110] 1 Desirous, longing for. –2 Wished, desired.

तमनम् Becoming suffocated or breathless.

तान्त *p. p.* [तम्-क्त] 1 Wearied, languid, fatigued; सविलासरतान्ततान्तमूर्वोर्विवरे कान्तमिवाभिनीय शिश्ये Bu. Ch. 5. 56. –2 Troubled, afflicted. –3 Faded, withered; मृदुलतान्तलता तमलोकयत् Śi.; see तम्.

तमस् *n.* [तम्-असुन्] 1 Darkness; किं वाऽभविष्यदरुणस्तमसां विभेत्ता तं चेत्सहस्रकिरणो धुरि नाकरिष्यत् Ś. 7. 4; V. 1. 7; Me. 39. –2 The gloom or darkness of hell; धर्मेण हि सहायेन तमस्तरति दुस्तरम् Ms. 4. 242. –3 Mental darkness, ignorance, illusion, error; मुनिसुताप्रणयस्मृतिरोधिना मम च मुक्तमिदं तमसा मनः Ś. 6. 8. –4 (In Sāṅ. phil.) Darkness or ignorance, as one of the three qualities or constitutents of every thing in nature (the other two being सत्त्व and रजस्); अन्तर्गतमपास्तं मे रजसोऽपि परं तमः Ku. 6. 60; Ms. 12. 24. –5 Grief, sorrow; Bhāg. 5. 14. 33. –6 Sin; Bhāg. 10. 15. 5. –7 Stupefaction, swoon; तया भिन्नतनुत्राणः प्राविशद्विपुलं तमः Rām. 7. 8. 14. –8 Anger; Bhāg. 10. 59. 42. *–m., –n.* An epithet of Rāhu; तमश्चन्द्रमसीवेदमुपरज्यावभासते Bhāg. 4. 29. 70. **–Comp. –अपह** *a.* removing darkness or ignorance, illumining, enlightening; आगमादिव तमोपहादितः संभवन्ति मतयो भवच्छिदः Ki. 5. 22. (**–हः**) 1 the sun. –2 the moon. –3 fire. –4 a Buddha. **–अरिः** 1 the sun. –2 the moon. –3 fire. **–काण्डः,–ण्डम्** great or spreading darkness. **–गुः** an epithet of Rāhu. **–गुणः** see तमस् above (4). **–घ्नः** 1 the sun.–2 the moon –3 fire. –4 Viṣṇu. –5 Śiva. –6 Knowledge. –7 a Buddha. **–ज्योतिस्** *m.* a fire-fly. **–ततिः** spreading darkness. **–निष्ठ** *a.* taking to hell (नरकप्रद); Ms. 12. 95. **–नुद्** *m.* 'तमोनुदोऽग्निचन्द्रार्कौ' इति विश्वः; 1 a shining body. –2 the sun. –3 the moon; नरेन्द्रकन्यास्तमवाप्य सत्पतिं तमोनुदं दक्षसुता इवाबभुः R. 3. 33. –4 fire. –5 a lamp, light. **–नुदः** 1 the sun. –2 the moon. –3 the Supreme Being. **–प्रभा** a sort of hell. **–प्रवेशः** 1 groping in the dark. –2 mental gloom. **–भिद्, –मणिः** 1 a fire-fly. –2 a sapphire. –3 a star. –4 the moon; तमोमणिस्तु खद्योते नीलमण्यामुडौ शशौ Nm. **–राजः** a kind of sugar; L. D. B. **–विकारः** sickness, disease. **–विशाल** *a.* abounding in gloom; तमोविशालश्च मूलतः सर्गः Sāṅ. K. 54. **–वृत** *a.* 1 obscured, clouded. –2 affected with anger, fear &c. **–हन्, –हर** *a.* dispersing darkness. (*–m.*) 1 the sun. –2 the moon.

तमस *a.* Dark-coloured. **–सः** 1 Darkness. –2 A well. **–सा** N. of a river. **–सम्** 1 Darkness. –2 A city.

तमस्क (At the end of a compound) 1 Darkness; स तेजस्वतो लोकान् भास्वतोऽपहततमस्कानभिसिध्यति Ch. Up. 7. 11. 2. –2 Mental darkness; तत्प्रत्यनीकानसुरान्सुरप्रियो रजस्तमस्कान्प्रमिणोत्युरुश्रवाः ॥ Bhāg. 7. 1. 11.

तमस्वत् *a.* Dark, gloomy. **–ती** 1 Night. –2 Turmeric.

तमस्विनी, तमा A night.

तमालः 1 N. of a tree with a very dark bark; तरुणतमालनीलबहलोन्नमदम्बुधराः Māl. 9. 18; R. 13. 15, 49; Gīt. 11. –2 A sectarial mark of sandal upon the forehead made with the juice of the Tamāla fruit. –3 A sword, scimitar. –4 The bark of the bamboo. –4 Tobacco. **–Comp. –पत्रम्** 1 a sectarial mark upon the forehead. –2 a Tamāla leaf; R. 6. 64.

तमालकः 1 The Tamāla tree. –2 The bark of a bamboo.

तमालिनी A place over-grown with Tamāla trees.

तमि, –मी *f.* 1 Night, especially a dark night; स तमीं तमोभिरभिगम्य तताम् Śi. 9. 23; Bhāg. 10. 13. 45. –2 A swoon, faint. –3 Turmeric.

तमिस्र *a.* Dark. **–स्रम्** 1 Darkness; एतत्तमालदलनीलतमं तमिस्रम् Gīt 11; करचरणोरसि मणिगणभूषणकिरणविभिन्नतमिस्रम् 2; Ki. 5. 2. –2 Mental darkness, illusion. –3 Anger, wrath. **–स्रः** The dark half of the month. **–Comp. –पक्षः** the dark fortnight (of a lunar month); R. 6. 34; तमिस्रपक्षत्रुटिकूटभक्षितम् N.

तमिस्रा 1 A dark night; सूर्ये तपत्यावरणाय दृष्टेः कल्पेत लोकस्य कथं तमिस्रा R. 5. 13; Śi. 6. 70; Ki. 9. 18; Ku. 6. 43. –2 Extensive darkness.

तमोमय *a.* 1 Covered with darkness. –2 Ignorant. **–यः** N. of Rāhu.

तम A Taddhita affix of the superlative degree applied to nouns, adjectives and also to verbs and indeclinables in which latter case it is changed to तमाम्; अश्व° Pt. 5. 'the best horse'; सुहृत्तम Mu. 1; so पचतितमाम्. It is also added to pronouns in the sense of 'one of many' *e. g.* कतम, यतम, ततम &c.

तमङ्गः A platform, a stage.